

Patvirtinta
Katalikiškojo auklėjimo kongregacijos prefekto kardinolo Zenon Grocholevski
2006 m. gegužės mėn. 31 d. dekretu nr. 226/2002/6

RATIO STUDIORUM PRO LITUANIA

STUDIJŲ LIETUVOS KUNIGŲ SEMINARIJOSE PROGRAMA

TURINYS

- I. Bendrieji principai
- II. Formalioji studijų struktūra
  - 1. *Privalomieji dalykai*
  - 2. *Fakultatyviniai dalykai*
  - 3. *Užsiėmimų vedimo būdas*
  - 4. *Egzaminai ir įskaitos*
  - 5. *Pastoraciniai užsiėmimai bei praktikos*
  - 6. *Pedagoginiai užsiėmimai*
- III. Didaktinė programa
  - Teminė programos sandara*
    - A. Filosofiniai dalykai
    - B. Teologiniai dalykai
    - C. Pastoraciniai dalykai
    - D. Psichologiniai, pedagoginiai ir katechetiniai dalykai
    - E. Kalbų kursai

I. Bendrieji principai

1. *Ratio studiorum* apima dėstomuosius dalykus ir apibrėžia dėstymo valandų skaičių, kuris privalomas kiekvienoje aukštojoje Lietuvos kunigų seminarijoje. Esant būtinybei leidžiama perkelti kurio nors dalyko dėstymą į kitus akademinis metus. Tai nusprendžia seminarijos vadovybė.

2. *Ratio studiorum* pateikia taip pat grupę neprivalomų, fakultatyvinių dalykų. Jų įtraukimas į mokymo programą priklauso nuo atskirų seminarijų vadovybės sprendimo. Kiekvienais studijų metais į programą turi būti įtrauktas bent vienas arba du iš siūlomųjų fakultatyvinių dalykų.

II. Formalioji studijų struktūra

(pateikiamas valandų skaičius numatytas šešiametėms studijoms)

1. Privalomieji dalykai

A. Filosofiniai dalykai

Filosofijos įvadas – pažinimo filosofija	45 val.
Filosofijos istorija ir šiuolaikinės filosofijos kryptys	120 val.
Metafizika	30 val.
Filosofinė antropologija	45 val.
Gamtos filosofija	30 val.
Etika	45 val.
Bendroji mokslo metodologija	15 val.
Logika	30 val.
Dievo filosofija	15 val.
Religijos filosofija	45 val.
	Iš viso: 420 val.

B. Teologiniai dalykai

a) Kerigminio pobūdžio užsiėmimai

b) Bibliniai – patrologiniai dalykai

Bendras Šventojo Rašto įvadas	45 val.
Senojo Testamento egzegezė	135 val.
Naujojo Testamento egzegezė	135 val.
Patrologija	45 val.
	Iš viso: 360 val.

c) Sisteminė teologija

Teologijos įvadas	30 val.
-------------------	---------

Fundamentinė teologija	75 val.
Dogmų teologija	215 val.
Ekumenizmas	15 val.
	Iš viso: 335 val.

d) Moralės ir dvasingumo teologija

Bendroji (fundamentalioji) moralės teologija	45 val.
Specialioji moralės teologija	135 val.
Dvasingumo teologija	75 val.
Katalikų Bažnyčios socialinis mokymas	45 val.
	Iš viso: 300 val.

e) Istoriniai ir juridiniai dalykai

Bažnyčios istorija	120 val.
Bažnytinė teisė	135 val.
	Iš viso: 255 val.
	Iš viso teologinių dalykų: 1250 val.

C. Pastoraciniai dalykai

Pastoracinė teologija	90 val.
Liturgika	120 val.
Bažnytinė muzika	165 val.
Homiletika (2 val. paskaitų ir 2 val. pratybų)	60 val.
Retorika	30 val.
	Iš viso: 465 val.

D. Psichologiniai, pedagoginiai, katechetiniai dalykai

Bendroji psichologija	45 val.
Vystymosi (amžiaus tarpsnių) psichologija	30 val.
Pastoracinė psichologija	30 val.
Pedagogika	30 val.
Katechetika (3 val. paskaitų, 2 val. pratybų)	105 val.
	Iš viso: 240 val.

E. Kalbos

Lotynų kalba	120 val.
Graikų kalba	45 val.
Šiuolaikinė užsienio kalba	180 val.
	Iš viso: 345 val.

2. Fakultatyviniai dalykai

(Kiekviena seminarija fakultatyvinius dalykus pateikia atskirai)

Aplinkotyros įvadas
Bažnyčios Lietuvoje istorija
Bažnytinė administracija
Bažnytinė architektūra
Bendravimo psichologija
Bioetikos problemos
Hebrajų kalba
Informatikos elementai
Jaunimo pastoracija
Kalbos kultūra
Krikščioniškoji archeologija
Kunigiškojo pašaukimo teologija
Lectio divina
Meno istorija
Misiologija
Naujieji religiniai judėjimai
Orientalinė teologija
Pastoracinė medicina
Pašvęstojo gyvenimo teologija
Popiežių enciklikų studijos
Religijos psichologija
Religijotyra
Rinktiniai santuokos ir šeimos teologijos klausimai
Rytų Bažnyčios teisė
Sociologija
Šiuolaikinės civilizacijos istorija
Valstybės ir teisės įvadas
Vatikano II Susirinkimo doktrinos istorija
Visuomenės bendravimo priemonės

3. Užsiėmimų vedimo būdas (216)

A. Per užsiėmimus negalima apsiriboti pateikiant studentams vien teorijos dalykus, – į juos turi įeiti pratybų, kolokvių ir asmeninių tyrinėjimų elementai. Atskirų disciplinų kontekste studentai privalo įgyti kritinio ir savarankiško mąstymo, recenzijų bei referatų rašymo įgūdžius.

B. Svarbus studijų elementas yra gebėjimas savarankiškai skaityti filosofinę teologinę ir humanitarinę literatūrą. Filosofinių ir teologinių disciplinų integralaus perteikimo reikalavimai nereiškia, kad visos medžiagos dalys turi būti perteikiamos paskaitų metodu. Kai kurias iš jų studentai turi studijuoti asmeniškai ir atsiskaityti per kolokvių žodžiu arba egzaminą raštu. Būtina labai rūpestingai išrinkti medžiagą savarankiškai skaitybai ir nuodugniai patikrinti šiuo būdu įgytas žinias.

C. Teorines paskaitas papildo pratybos. Numatomos dviejų rūšių pratybos.

D. Analitinės - tiriamosios pratybos siūlomos kaip užsiėmimai, lydintys teorinių disciplinų paskaitas. Jie daugiausia remiasi šaltinių tyrimais ir turi kolokvių, diskusijos, dialogo

pobūdį. Šie užsiėmimai turi bŪti susieti su Bažnyčios gyvenimu ir aktualiomis dabarties problemomis.

E. Praktinio pobūdžio pratybos yra susijusios su pastoraciniais dalykais.

F. Kiekvienas studentas parašo bakalauro ar magistro darbą.

G. Į studento įskaitų knygelę greta dalyko reikia įrašyti faktinį valandų kiekį per semestrą (o ne valandų kiekį per savaitę).

4. Egzaminai ir įskaitos

A. Kiekvieno dalyko dėstymas baigiamas egzaminu, kuris vertinamas pažymiu. Fakultatyviniai dalykai gali baigtis egzaminu arba įskaita.

B. Leistinos šios egzaminavimo formos: individualus egzaminas raštu arba žodžiu, bendras egzaminas raštu, testas ir referatas raštu. Egzamino forma turi atitikti dėstomojo dalyko specifiką. Rekomenduojama žinių patikrinimo forma yra egzaminas raštu.

C. Pratybos ir seminarai baigiami egzaminu arba įskaita.

D. Seminarijos studijų visuma baigiama egzaminu *ex universa theologia*. Nuo šio egzamino gali būti atleisti tie kandidatai į kunigystę, kurie yra gavę teologijos bakalauro laipsnį.

E. Rekomenduojama, kad visi seminarijos absolventai baigtų studijas akademinio bakalauro laipsniu.

5. Pastoraciniai užsiėmimai bei praktikos

A. Skiriasi privalomosios ir neprivalomosios praktikos. Studijų reglamente nustatoma praktikų privalomumo apimtis. Seminarija privalo aliumnams organizuoti šias praktikas:

- a) katechetinė praktika;
- b) homiletinė praktika;
- c) liturginė praktika;
- d) raštvedybos praktika;
- e) pastoracinės praktikos parapijoje (*PDV*, 58), taip pat įkalinimo įstaigose, ligoninėse, redakcijose, tikinčiųjų grupėse, parapijos rekolekcijose ir pan.

B. Pagal praktikų atlikimo laiką skiriasi:

- a) atostogų praktikos;
- b) praktikos semestro užsiėmimų metu.

C. Diakonai įpareigojami dalyvauti pastoraciniame darbe. Aliumnams dera laipsniškai įsitraukti į praktikas priklausomai nuo atliekamų tarnysčių ir ugdymo plano.

D. Seminaristams rekomenduojamos šios praktikos arba darbo formos:

- a) kelių savaitių tarnystė tarp ligonių ar neįgaliųjų;
- b) dalyvavimas bei pagalba maldingose kelionėse bei atostogų rekolekcijose;

c) darbas grupių, religinių sąjūdžių bei specialiojoje sielovadoje.

E. Praktikos vadovauja atskirti ir atitinkamai pasirenkę asmenys.

F. Baigus praktikas:

a) seminaristai raštu pateikia ataskaitą (po vasaros atostogų ir semestro pabaigoje);

b) klebonai arba atsakingieji raštu pateikia savo nuomonę;

c) praktikų moderatoriai susitinka su kunigais, kurių globoje aliumnai atliko praktikas.

6. Pedagoginiai užsiėmimai

A. Seminarijos studijų programoje išskiriami šie pedagoginio pobūdžio dalykai:

a) teorinės paskaitos:

Filosofinė antropologija

Pedagogika su didaktikos elementais

Katechetika

Bendroji psichologija

Bendravimo psichologija

b) pratybos:

Katechetikos pratybos

Dalyvavimas parodomosiose pamokose

Katechezės vedimas dalyvaujant vadovui

III. Didaktinė programa

Teminė programos sandara

A. Filosofiniai dalykai

Filosofinės disciplinos privalo būti dėstomos taip, kad padėtų aliumnams ugdyti krikščionišką pasaulėžiūrą, pagilinti tikėjimą ir drauge parengti juos teologinėms studijoms, suvokiant ryšius tarp filosofinių klausimų ir išganymo slėpinių (217). Filosofinės refleksijos įgūdžiai turi įgalinti studentus vesti dialogą su šiuolaikiniais žmonėmis. Paplitusio pliuralizmo reiškinys reikalauja ypatingo gebėjimo kritiškai vertinti dalykus. Filosofija padeda kandidatui į kunigus žymiai praturtinti jo intelektualinį ugdymą, pagilindama jo tiesos kultūrą.

Žvelgiant į filosofinės problematikos apimtį, reikia atkreipti ypatingą dėmesį į gamtos mokslų bei aktualiųjų filosofijos svarstymų pagrįstas išvadas, ypač tas, kurios daro realią įtaką žmonių pažiūroms bei elgsenai. Vedant filosofijos užsiėmimus, reikia ypač atkreipti dėmesį į aliumnų jautrumo ir gebėjimo analizuoti mokslines problemas (jų genezę, turinį ir sprendimą) ugdymą.

Filosofinė antropologija 45 val.

Filosofinės antropologijos studijos turi įvesdinti į asmenybės, jos laisvės, santykio su pasauliu ir Dievu gilesnį supratimą bei interpretaciją. Šio dalyko programa privalo apimti šias temas:

- I. Filosofinės antropologijos metodologija
- II. Žmogiškosios būties (kūniškumo, sąmonės), jos struktūros, aktyvumo, patirties tipų fenomenologinis aprašymas
- III. Pagrindinių žmogaus metafizikos, jo substancialumo, asmenybės struktūros, santykio tarp kūniškosios – materialiosios ir psichinės – dvasinės sferos (monizmas ar dualizmas) problemų aptarimas
- IV. Žmogaus protinių galių (intelektų ir valios) analizė
- V. Žmogaus kilmė
- VI. Sielos mirties ir nemirtingumo problema
- VII. Nacijos ir valstybės samprata
- VIII. Individo ir visuomenės santykis
- IX. Humanizmas ir personalizmas

Etika 45 val.

Didaktinės etikos paskaitos turi apibrėžti pamatinius metaetikos momentus: nustatyti materialųjį ir formalųjį studijų objektą, kad būtų galima aiškiai parodyti šios disciplinos apimtį bei pobūdį. Užsiėmimuose turėtų būti aptariamos pagrindinės etinės minties sistemos, ypač sutelkiant dėmesį į situacijos etiką, atsižvelgiant į šiandien visuotinai paplitusį kultūrinį klimatą, kuriame subjektyvizmas iškeliamas į kriterijaus ir tiesos mato rangą. Etikos istorija turi būti dėstoma sisteminiu (per etines kryptis), o ne chronologiniu pjūviu.

Dėstant sistemiškai reikia siekti išryškinti esmines sąvokas: moralinio gėrio ir blogio, moralinio akto galios, sąžinės ir įstatymo problemos arba moralės normų problemos. Šiuo požiūriu reikia išanalizuoti etikos klasikų tekstus ir moralinių išgyvenimų aprašymus klasikinėje grožinėje literatūroje. Į programą reikia įtraukti šias temas:

- I. Bendroji etika
  - 1. Norminės etikos samprata
  - 2. Prigimtinės teisės idėja
  - 3. Sąžinės kategorijos
- II. Specialioji etika
  - 1. Dvasinis – religinis žmogaus gyvenimas
  - 2. Santuokos ir šeimos etika
  - 3. Socialinė etika (pareigos tautos ir valstybės atžvilgiu)
  - 4. Ekonomikos etika
  - 5. Tarptautinių santykių etika

Filosofija apie Dievą 15 val.

Dievo filosofijos didaktinės medžiagos tikslas yra supažindinti klausytojus su filosofine Dievo buvimo ir prigimties problematika. Reikia įdėmiai išanalizuoti negatyvius pozityvius argumentus Dievo buvimo klausimu drauge pateikiant kritinį jų vertinimą. Reikia aptarti taip pat teodicėjos problematikos šiuolaikines sampratas, atsiradusias už klasikinės būties filosofijos ribų ir pasitelkiančias šiuolaikinių intuityvistinių –

subjektyvistinių kryptų ar fenomenologijos, taip pat gamtos mokslų laimėjimų argumentaciją. Programa turi apimti šias temas:

- I. Dievo idėjos Vakarų filosofijoje
- II. Argumentai už Dievo buvimą
  - 1. Kosmologiniai argumentai
  - 2. Antropologiniai argumentai
- III. Dievo prigimties pažinimas
  - 1. Dievo būties požymiai
  - 2. Funkcionaliosios Dievo savybės (santykis su kūrinija)
- IV. Ateistinė Dievo pažinimo kritika

Filosofijos istorija 120 val.

Filosofijos istorija turi būti dėstoma taip, kad aliumnai, susipažinę su įvairiomis filosofinėmis sistemomis, iš jų pasisavintų tai, kas teisinga, ir sugebėtų išvengti jose galimų klaidų šaltinį, taip pat sugebėtų šias klaidas atremti. Šio dalyko visuma turi būti išdėstoma per dvejus metus; tik antraisiais šio kurso metais reikia supažindinti aliumnus su naujausiomis filosofinėmis bei pasaulėžiūrinėmis srovėmis. Užsiėmimų programa turi apimti šias temas:

I. Antikos filosofija

Reikia apibendrinant pateikti filosofines idėjas, neturėjusias didesnės įtakos krikščioniškajai filosofijai, o nuodugniau supažindinti su tomis idėjomis, kurios darė poveikį krikščioniškajai filosofijai: pitagorizmu, Sokrato pažiūromis, platonizmu, aristotelizmu, stoicizmu, neoplatonizmu, filosofiniais patristikos elementais, augustinizmu.

II. Viduramžių filosofija

Supažindinama su svarbiausių scholastikų filosofinėmis idėjomis.

III. Naujųjų laikų filosofija

Supažindinama su idėjomis, padariusiomis įtaką teologijos plėtrai ar išlaikiusiomis aktualumą iki šių dienų.

IV. Šiuolaikinės filosofinės kryptys:

- 1. Neotomizmas
- 2. Fenomenologija
- 3. Egzistencializmas
- 4. Hermeneutinė filosofija
- 5. Dialogo filosofija
- 6. Analitinės filosofijos
- 7. Neomarksizmas

Gamtos filosofija 30 val.

Kosmologijos paskaitų tikslas yra pateikti klausimus, susijusius su moksliniu gamtos bei visatos supratimu. Programa privalo apimti temas, susijusias su negyvosios ir gyvosios gamtos filosofija. Gamtos filosofijos studijos turi atskleisti gamtą kaip dinaminę sistemą,

gausią vidinių tarpusavio sąveikų. Dėl gamtos mokslų plėtros filosofiniai svarstymai tiesiogiai susidūrė su tyrimais, susijusiais su galutine gamtos ir visatos struktūra. Šiuose tyrimuose klausimas: “Kodėl gamta (negyvoji ir gyvoji) yra tokia, o ne kitokia” yra neatsiejamas nuo klausimo: “Kodėl mes patys esame tokie, o ne kitokie”. Programoje reikia apimti šias temas:

- I. Šiuolaikinės erdvės ir laiko sampratos
- II. Priežastingumo teorija
- III. Gamtos dėsniai
- IV. Vyraujančios kosmogoninės teorijos
- V. Šiuolaikinės žinios apie materiją (bendrosios materijos ypatybės)
- VI. Gyvybė – jos kilmė ir esmė gamtos mokslų ir filosofijos požiūriu.
- VII. Evoliucijos reiškiny (evoliucijos interpretacija)

Logika 30 val.

Logikos studijos turi supažindinti studentus su dažniausiai pasitaikančiais logikos dėsniais (tezėmis, inferencijos schemomis), kuriais remiamasi įrodant arba paneigiant priešingus teiginius. Formaliosios logikos kursas turi būti pateikiamas pagal šiuolaikinę jos plėtros būklę ir privalo apimti pagrindines logines teorijas, tokias kaip frazių (periodų) ir pavadinimų logiką. Pastarojoje reikia atsižvelgti į vadinamąją tradicinę logiką (loginis kvadratas, konversija, silogizmai). Programa turi apimti šias temas:

I dalis – bendroji logika

- I. Kalba ir jos tipai
  - 1. Kalbos struktūra
  - 2. Kalbų tipai
- II. Ištarių tipai ir jų funkcijos
  - 1. Aprašomosios ištarios (frazės)
  - 2. Vertinamosios ištarios
  - 3. Norminės ištarios
  - 4. Vykdomosios ištarios
  - 5. Klausiamosios ištarios
- III. Ištarių elementai
  - 1. Pavadinimai (sąvoka, tipai)
  - 2. Funktoriai (sąvoka, tipai)
- IV. Ištarių patikslinimo taisyklės
  - 1. Apibrėžimas
  - 2. Loginis suskirstymas
  - 3. Kalbinės - loginės klaidos

II dalis – formalioji logika

- I. Sakinių logika
  - 1. Loginių jungčių apibrėžimas
  - 2. Tezių formulavimo metodas
  - 3. Rinktinės tezės ir jomis grindžiamos išvadų schemas
- II. Pavadinimų logika
  - 1. Kvantifikatorių teorija
  - 2. Bendroji junginių teorija

3. Sąryšių teorija
4. Tradicinė pavadinimų logika

Metafizika 30 val.

Metafizika (būties filosofija) tarp filosofinių disciplinų turi sudaryti pagrindinę filosofinių disciplinų dalį. Savo klasikiniu pavidalu ji turi pateikti racionalų ir galutinį tikrovės paaiškinimą, nurodydama pirmines viso, kas egzistuoja, priežastis. Būties filosofijos kursas turi supažindinti aliumnus su pamatinėmis filosofinėmis sąvokomis bei klausimais ir jų sprendimu, taip pat su metafizikai būdingais argumentavimo bei pagrindimo būdais. Suvokti ir įsisavinti šie dalykai turi sudaryti racionalų tikinčio žmogaus pasaulėžiūros pamatą. Jie padės ir ateityje gilinti sisteminės teologijos studijas, taip pat leis kritiškiau ir brandžiau pažvelgti į šiuo metu esančias filosofines žmogiškosios minties kryptis. Pateikiant metafizinę problematiką reikia vengti supaprastinimų ir dogmiško jos traktavimo; reikia parodyti jos problematikos sudėtingumą, istorinę klausimų raidą ir aktualius jų sprendimo bandymus. Programa turi apimti šias temas:

I. Metodologinis įvadas

1. Įvairios metafizikos sampratos
2. Egzistencinės metafizikos (būties filosofijos) apibūdinimas
3. Būties filosofijos metodai
4. Analoginiai apibūdinimai (analogijos teorija)

II. Būtis ir jos transcendentinės savybės

1. Būties sąvokos formavimas
2. Būties vienovė
3. Būties tiesa
4. Būties gėris (gėris ir vertė)
5. Būties principai

III. Būties struktūra

1. Aktas ir galimybė
2. Substancija ir akcidencijos
3. Materija ir forma
4. Būtis ir buvimas
5. Būties priežastys

IV. Būtiniosios Būties – asmeninio Dievo buvimas

Bendroji mokslo metodologija 15 val.

Metodologijos paskaitos ir pratybos turi supažindinti studentus su logine kalbos teorija, tinkamo minčių reiškimo ir teiginių formulavimo būdais, taip pat su pagrindiniais moksliniais metodais (dedukcija, indukcija). Daug dėmesio reikia skirti samprotavimų klasifikavimui, hipotezės vaidmeniui ir mokslinei teorijai. Būtina supažindinti su istorine mokslo raida ir mokslų klasifikacija, taip pat parodyti filosofijos vietą žmogiškojo pažinimo visumoje. Programa turi apimti šias temas:

I. Samprotavimų tipai

1. Dedukcija
2. Įrodymas
3. Išaiškinimas
4. Patvirtinimas

II. Mokslo apibūdinimas

1. Šnekamoji kalba ir mokslo kalba
2. Mokslinio pažinimo objektas ir tikslas
3. Mokslų metodai
4. Mokslinės hipotezės, dėsniai ir teorijos
5. Mokslų raida

III. Metodologinės mokslų ypatybės

1. Humanitariniai mokslai
2. Gamtos mokslai
3. Filosofiniai mokslai
4. Teologiniai mokslai
5. Teoriniai ir praktiniai mokslai

IV. Priedas: argumentacijos ir diskusijos taisyklės

Filosofijos įvadas ir pažinimo filosofija 45 val.

Pirmajame kurse dėstomas filosofijos įvadas turi paaiškinti, kas yra filosofija ir kokie jos uždaviniai. Todėl reikia apžvelgti šiuolaikines filosofijos sampratas, nurodyti jos vietą žmogiškojo pažinimo visumoje (filosofija ir sveikas protas, filosofija ir gamtos mokslai), aptarti filosofijos pasaulėžiūrinį vaidmenį ir jos uždavinius teologijos atžvilgiu. Programa turi apimti šias temas.

I. Filosofijos sąvokos išaiškinimas (etimologiniu, istoriniu ir teminiu aspektu)

II. Pagrindinių filosofijos kategorijų išaiškinimas

III. Įvadas į šiuolaikinių filosofijos srovių metodus

IV. Pagrindinių filosofinių disciplinų apibrėžimas

V. Pažinimo šaltiniai

VI. Diskusijos dėl pažinimo objekto ir subjekto

VII. Pažinimo teisingumas

VIII. Subjektyviojo pažinimo sfera

B. Teologiniai dalykai

Teologinių disciplinų turi būti mokoma tikėjimo šviesoje vadovaujantis Bažnyčios magisteriumu. Šiuos dalykus reikia taip perteikti aliumnams, kad išryškėtų gilus dėstomųjų disciplinų ryšys ir kad jos visos sutartinai siektų paaiškinti išganymo istoriją, nuolat įgyvendinamą Bažnyčios gyvenime ir pasaulio praeinamybėje. Teologinių studijų tikslas – supažindinti aliumnus su katalikiškojo mokslo visuma, kad aliumnai jį giliai suvoktų, vadovautųsi juo gyvenime ir sugebėtų jį skelbti, aiškinti ir ginti, atlikdami kunigiškąją tarnystę. Per teologijos studijas būsimasis kunigas privalo giliai suvokti Dievo žodį, augti dvasiškai ir pasirengti vykdyti sielovados tarnystę (218).

a) Bibliniai patrologiniai dalykai (219) 360 val.

Ypatingą dėmesį reikia skirti biblinėms studijoms, kadangi Šventasis Raštas privalo būti visos teologijos siela. Dėstymas privalo apimti visas Šventojo Rašto knygas, ypač atsižvelgiant į kiekvienai įkvėptajai knygai būdingą teologinį turinį. Egzegezei turi iš anksto parengti bendras įvadas ir pagalbinius mokslus, kurie įvesdintų aliumnus į egzegetinio darbo metodą. Svarbiausi teologiniai klausimai parenkami atsižvelgiant į dogmų teologijos reikalavimus,

aptariant svarbiausius dogminius traktatus. Ypatingą dėmesį egzegezėje reikia skirti moralės teologijoje aptinkamoms sąvokoms, tokioms kaip: atpirkimas, sąžinė, nuodėmė, dorybė, gailestingumas, teisingumas, meilė, viltis. Šventojo Rašto mokymo tikslas – supažindinti alumnus su Biblija, kad alumnai tinkamai suprastų jos turinį, pamiltų Dievo žodį ir kasdien jį skaitytų. Nuolatinis sąlytis su Šventuoju Raštu padeda išmokti dalytis Dievo žodžiu su tikinčiaisiais per pamokslus ir katechezę.

Įvadas į Šventąjį Raštą 45 val.

Įvadas į Šventąjį Raštą (Bendrasis įvadas) turi parengti alumnus darbui su Šventuoju Raštu. Šventųjų knygų kanono pažinimas, biblinio įkvėpimo esmės supratimas ir pačių pagrindinių biblinės interpretacijos principų pažinimas privalo pasitarnauti tam, kad Šventojo Rašto studijos taptų “tarsi šventosios teologijos siela” (DV, 24). Programa turi apimti šias temas:

- I. Įvadas į Konstitucijos *Dei Verbum* skaitybą
- II. Biblinė istorija ir jos pagrindiniai etapai
- III. Raktiniai klausimai iš biblinės geografijos ir archeologijos
- IV. Šventojo Rašto tekstas
- V. Biblinis įkvėpimas
- VI. Šventųjų knygų kanonas
- VII. Biblinė hermeneutika
- VIII. Apokrifai
- IX. Pastoracinė proforistika

Senojo Testamento egzegezė 135 val.

Medžiagą reikia sugrupuoti į temines Šventųjų knygų grupes. Dėmesį reikia sutelkti į šių teminių grupių ir atskirai kiekvienos knygos pagrindinę teologinę mintį. Pateikiama rinktinių perikopijų egzegezė. Rekomenduojama bendradarbiauti su apologetikos ir moralės teologijos specialistais. Programa turi apimti šias temas:

- I. Penkiaknygė
  1. Istorinis-kultūrinis Izraelio kontekstas
  2. Penkiaknygės teksto formavimasis
  3. Pasirinktų ištraukų egzegezė
- II. Pranašų raštai
  1. Senieji Izraelio pranašai. Pranašystė Artimuosiuose Rytuose
  2. Vėlyvieji pranašai
  3. Apokaliptinė literatūra
- III. Išminties knygos
  1. Literatūriniai žanrai
  2. Teologinės temos
  3. Įvadas į atskiras išminties knygas
  4. Psalmės
- IV. Istorinės knygos

Naujojo Testamento egzegezė 135 val.

Vienas pagrindinių biblinės ir teologinės hermeneutikos principų yra Evangelijos pirmenybė tarp kitų bibliinių knygų. Šventojo Rašto tiesos ieškoti reikia pradėti nuo Evangelijos. Ji sudaro viso Šventojo Rašto viršūnę ir savotišką santrauką. Drauge reikia atsiminti būtinybę supažindinti kandidatus į kunigus su visomis Naujojo Testamento knygomis. Programa turi apimti šias temas:

I. Sinoptinės evangelijos ir Apaštalų darbai

1. Istorinė, kultūrinė ir religinė evangelijų formavimosi aplinka
2. Evangelija ir evangelijos – nuo žodinės tradicijos iki tekstų redakcijos
3. Egzegetinio darbo principai

II. Pauliaus raštija

1. Apaštalo Pauliaus gyvenimas ir veikla
2. Įvadas į atskirus laiškus
3. Pasirinktų ištraukų egzegezė

III. Jono raštija

1. Evangelija. Pasirinktų ištraukų egzegezė
2. Laiškai
3. Apreiškimas

Patrologija 45 val.

Teologinis tikėjimo apmąstymas – greta Šventojo Rašto studijų – remiasi Bažnyčios tėvų ir Bažnyčios magisteriumo dokumentų studijomis. Patrologijos programa turi būti suderinta tiek su Bažnyčios istorijos, tiek su pagrindinėmis dogmų teologijos tezėmis. Programa turi apimti šias temas:

I. Įžanginės sąvokos, literatūra

II. Apaštališkieji tėvai

III. Literatūra apie kankinius

IV. Judėjiškoji krikščionybė ir Naujojo Testamento apokrifai

V. Apologetai

VI. Ireniejus ir gnosticizmas

VII. Afrikos aplinka (Tertulijonas, Kiprijonas)

VIII. Aleksandrijos mokykla (Klemensas, Origenas)

IX. Romos aplinka (Ipolitas, Novacianas)

X. Euzebijus Cezarėjietis

XI. Monastinės literatūros pradmenys

XII. Literatūra, susijusi su arijonizmo ginčais (Atanasas, Hiliaras)

XIII. Kapadokijos tėvai (Bazilijus Didysis, Grigalius Nazianzietis, Grigalius Nysietis)

XIV. Antiochijos aplinka ir Jonas Auksaburnis

XV. Efremas ir siriškoji teologija

XVI. Kiti IV a. rašytojai (Kirilas Jeruzalietis ir *Katechezės*, *Aetheria*, Epifanas ir ereziologija)

XVII. Literatūra, susijusi su kristologiniais ginčais Rytuose (Nestorijus, Kirilas Aleksandrietis, Teodoretas Kyrietis)

XVIII. Ambraziejus

XIX. Jeronimas

- XX. Augustinas
- XXI. Leonas Didysis
- XXII. Rytų patristika po Chalkedono Susirinkimo
- XXIII. Vakarų patristika po Chalkedono Susirinkimo

b) *Sisteminė teologija (220) 335 val.*

“Teologinis ugdymas yra labai sudėtingas ir sunkus uždavinys. Kandidatui į kunigus jis turi padėti susidaryti Jėzuje Kristuje Dievo apreikštų tiesų ir Bažnyčios tikėjimo patirties sampratą, kuri būtų pilnutinė ir vientisa. <...> Todėl seminaristui reikia padėti susintetinti įvairių teologinių disciplinų vaisius” (221). Taigi nuo teologinio ugdymo pradžios – “Įvado į krikščionybę” aliumnai, žengdami evangelizacijos ir kerigminio skelbimo keliu, turi patirti visą krikščionybės paveldą, sukauptą *Katalikų Bažnyčios katekizme*. Teologinio ugdymo pabaigoje numatomas egzaminas *Ex universa theologia*.

Fundamentinė teologija (222) 75 val.

Fundamentinės teologijos kursas turi pateikti racionalų krikščionybės dieviškosios kilmės pagrindimą, taip pat duoti pagrindą kitų teologinių disciplinų studijoms. Kristologija tai atskleidžia Kristaus ir Apreiškimo įvykių atžvilgiu, o ekleziologija –Bažnyčios dieviškosios kilmės atžvilgiu. Programa turi apimti šias temas:

I. Fundamentalioji kristologija

1. Įvadinės temos
2. Religijos ir tikėjimo fenomenai
3. Apreiškimo samprata
4. Apreiškimo tikėtinumo ženklai
5. Taumaturginė Apreiškimo ženklų dimensija
6. Istorinis Jėzaus buvimas
7. Istorinė Evangelijų tiesa; istorijos Jėzus ir tikėjimo Kristus
8. Kas yra Jėzus Kristus
9. Dieviškosios Jėzaus pasiuntinystės pagrindimas (skripturistinis, Jėzaus mokymo ir darbų, apologetinis, kultūrinis, istorinis)
10. Jėzaus Kristaus prisikėlimas
11. Krikščionybės esmė, jos reikšmė žmogui ir pasauliui

II. Fundamentalioji ekleziologija

1. Mokymo apie Bažnyčią pagrindai
2. Kristologinės Bažnyčios šaknys
3. Apaštališkoji Bažnyčios struktūra
4. Bažnyčios autentiškumo ženklai
5. Bažnyčia Apreiškimo akivaizdoje

Dogmų teologija (223) 215 val.

Dogmų teologija turi būti dėstoma sistemingai. Kad aliumnai išmoktų gilintis į išganymo slėpinius ir suvokti jų tarpusavio ryšį, pirmiausia turi būti pateikiami bibliniai tekstai, po to parodytas Bažnyčios tėvų indėlis perteikiant ir aiškinant apreikštąsias tiesas, taip pat istorinė dogmų bei doktrininių Bažnyčios teiginių raida. Reikia išmokyti aliumnus atpažinti tų slėpinių buvimą bei veikimą liturginiuose veiksmuose ir atsižvelgti į konkrečias gyvenimiškas

dogmos vertybes, pabrėžiant pastoracinį – kerigminį dogmos aspektą. Programa turi apimti šias temas:

I. Įvadas į teologiją

1. Bendroji teologijos teorija
2. Teologija ir Dievo žodis
3. Teologija ir Bažnyčios magisteriumas
4. Teologinis pažinimas, kaip mokslinis pažinimas

II. Vienas Dievas Trijuose Asmenyse

1. Dievo patirtis ir pažinimas
2. Bibliniai pagrindai
3. Istorinė teologijos bei dogmų raida

III. Protologija (Dievas – Kūrėjas)

1. Kūrimo samprata
2. Liudijimai kūrimo tema (Šventasis Raštas, Tradicija, vėlesnė mokslo raida)
3. Teologinė refleksija (kūrimo teologija ir gamtos mokslai; pirmą kartą nuodėmė; angelų buvimas; šėtono buvimas)

IV. Kristologija

1. Fundamentinės kristologinės problemos
2. Bibliniai liudijimai
3. Bažnyčios mokymas apie tikėjimą į Jėzų
4. Jėzus Kristus kaip išganymo Tarpininkas (soteriologija)

V. Pneumatologija

1. Bibliniai pagrindai (Dievo Dvasia; Sūnaus Dvasia)
2. Istorinė – dogminė raida (Bažnyčios tėvai, Susirinkimų mokymas, Rytų ir Vakarų prietis)

VI. Charitologija (mokymas apie malonę)

1. Bibliniai pagrindai
2. Istorinė – dogminė raida (Augustinas ir Pelagijus, jansenizmas, Liuteris ir Tridento Susirinkimas)
3. Sisteminė prietis (laisvė ir malonė, nuteisinimas per malonę, visuotinė išganymo valia)

VII. Ekleziologija

1. Bibliniai pagrindai (Izraelis ir Bažnyčia; Jėzus ir Bažnyčia)
2. Istorinė - dogminė raida (Bažnyčia ir Šventčiausioji Trejybė, misijinė Bažnyčios pasiuntinybė, Bažnyčia ir išpažinimai)
3. Sisteminė prietis (Bažnyčios požymiai)

VIII. Mariologija (224)

1. Marija nuo amžių Dievo išrinkta
2. Marija kaip Dievo Sūnaus Motina
3. Marija kaip Šventosios Dvasios Sužadėtinė
4. Vėliausiai paskelbtos dogmos apie Mariją
5. Marijos kulto teologiniai pagrindai

IX. Sakramentologija

1. Bendrasis įvadas (be kita ko: Kristus kaip Sakramentas, Bažnyčia kaip Sakramentas)
2. Sakramentai

X. Eschatologija

1. Bibliniai pagrindai

2. Istorinė - dogminė raida (apokatastazė, *massa damnata*)
3. Sisteminė prieitis (mirtis, prisikėlimas, tarpinė būklė, sielos nemirtingumas, teismas, skaistykla, pragaras, amžinoji laimė)

Ekumenizmas (225) 15 val.

“Šventąją teologiją ir kitus dalykus, ypač istorinius, reikia dėstyti ekumeniniu aspektu” (226). Be atsitiktinių ekumenizmo paminėjimų įvairiose seminarijoje dėstomose disciplinose, reikia turėti atskirą kursą, skirtą šiai bažnytinio mokymo šakai, skiriant jai vieną akademinę valandą per savaitę. Kurso programa turi apimti šias temas:

- I. Ekumeninio judėjimo istorija
- II. Konfesinė situacija ir ekumeninis judėjimas Lietuvoje
- III. Teologiniai ekumenizmo pagrindai
  1. Visuotinė išganomoji Dievo valia
  2. Priklausomybė Dievo tautai
  3. Bažnytiniai elementai krikščioniškosiose bendruomenėse
- IV. Ekumenizmo įgyvendinimas
  1. Teisinga ir neteisinga ekumenizmo nuostata
  2. Ekumeninės veiklos formos
  3. Ekumenizmas ir tarpreliginis dialogas
- V. Atsiskyrusiųjų Bažnyčių ir Bendrijų doktrinos bei dvasingumo ypatingoji vertė
- VI. Rinktiniai teologiniai klausimai
  1. Krikšto pripažinimas tarpusavyje
  2. Interkomunija
  3. Mišrios santuokos

c) Moralės teologija ir dvasingumo teologija

Moralės teologija (227)

Vatikano II Susirinkimo dekretas *Optatam totius* nurodo, jog moralės teologijos kursas turi atskleisti tikinčiųjų pasaulimo Kristuje kilnumą ir jų pareigą meilėje duoti vaisių pasaulio gyvybei. Taigi, moralės teologija apmąsto mūsų pasaulimo Kristuje slėpinį ir šio slėpinio atgarsį kasdieniame krikščionio moraliniame gyvenime.

Krikščioniškąjį pasaulimą moralės studijose pirmiausia nušviečia Dieviškasis Apreiškimas, kurio pilnatvė ir atbaigimas yra Jėzus Kristus. Tiesos Dvasia gaivina Bažnyčią ir veda į amžinąjį susitikimą su Tėvu.

Moralės studijoms labai svarbios kitos teologinės disciplinos, ypač, dogmatika, išryškinanti trinitarinę, soteriologinę ir eschatologinę dimensijas.

Reikšminga suprasti šiandienį pasaulį, jame gyvenantį žmogų, krikščioniškojo pasaulimo uždavinius, kad moralės studijos padėtų autentiškai gyventi Evangelijos tiesa.

Programa turi apimti šias temas:

Bendroji moralės teologija (45 val.)

I. Įvadiniai klausimai

1. Moralės teologijos metodologija.
2. Moralės teologija tarp kitų teologinių disciplinų.

3. Trumpa moralės teologijos istorija.
4. Moralės teologija ir žmogus šiandieniniame pasaulyje.
5. Žmogiškieji mokslai, filosofija, antropologija, etika.

II. Fundamentalioji moralės teologija

1. Moralinis Senojo Testamento mokymas.
2. Moralinis Naujojo Testamento mokymas.
3. Moralės prigimtis ir jos galutinis tikslas.
4. Moralinis įstatymas.
5. Sąžinė.
6. Moralinės vertybės realizavimas žmogiškaisiais veiksniais.
7. Moraliai blogas veiksmas. Nuodėmė.
8. Atsivertimas, dorybė ir šventumas.

Specialioji moralės teologija (135 val.)

I. Religijos moralė

1. Teologinės dorybės: tikėjimas, viltis, meilė.
2. Dievo garbinimo prigimtis. Pseudokultai, prietarai, okultizmas, magija.
3. Dievo garbinimo specifinės išraiškos ir pareigos (malda, šventadienių šventimas, įžadai, pagarba šventenybėms).
4. Liturgija žmogaus išganymui.
5. Krikščioniškasis kultas – išganymo aktualizavimas sakramentais: Įkrikščioninimo sakramentai: Krikštas ir Sutvirtinimas; Eucharistija; Atgaila; Santuoka; Kunigystė; Ligonių patepimo Sakramentas.

II. Socialinė moralė

1. Artimo meilė ir teisingumas.
2. Moralinė atsakomybė visuomenės gyvenime (šeima, valstybė, Bažnyčia).
3. Krikščioniškoji socialinė etika.
4. Ekonominio gyvenimo moralinės problemos.
5. Darbo ir nuosavybės etika.
6. Politikos etika.
7. Bendravimo etika.
8. Tiesa, ištikimybė, garbė.

III. Santuokinė moralė

1. Santuoka ir šeima šiandienos visuomenėse ir kultūrose.
2. Santuoka ir šeima Šventajame Rašte.
3. Santuoka ir šeima krikščionybės istorijoje.
4. Moralinė atsakomybė santuokoje.
5. Meilė ir ištikimybė.
6. Santuoka ir gyvybės perdavimas.
7. Auklėjimas ir atsakomybė.
8. Šeima Bažnyčioje ir visuomenėje.

IV. Asmens moralė

1. Asmuo ir dorybingumas.
2. Krikščioniškas požiūris į žmogaus kūną ir gyvybę.
3. Atsakomybė už savo sveikatą.
4. Krikščioniškosios medicininės moralės antropologiniai – teologiniai pagrindai.
5. Fizinio gyvenimo etinės problemos (gyvybės vertė, prenatalinio gyvenimo vertė, abortas, prenatalinė diagnostika; organizmo integralumas; genų inžinerija; eksperimentai su žmonėmis; organų transplantacija; sterilizacija; reproduktivumo technologijos; gimstamumo reguliavimas; žmogaus gyvybės nutraukimas: mirties bausmė, savižudybė, žmogžudystė, eutanazija; AIDS; klonavimas; mityba; sportas; narkotikai ir alkoholizmas).
6. Seksualinė etika.
7. Žmogaus seksualumo prigimtis ir reikšmė.
8. Kai kurios specifinės temos: kuklumo ir skaistumo dorybės; neskaisčios mintys ir vaizdiniai; masturbacija, ikivedybiniai lytiniai santykiai; seksualiniai iškrypimai; homoseksualizmas.
9. Emancipacija.
10. Etikos estetika ir estetikos etika.

V. Moralės teologija – susitaikymo sakramentas

1. Susitaikymas – Dievo iniciatyva, realizuota Kristuje. Bažnyčios sutaukinančioji tarnystė.
2. Atgaila kaip dorybė ir kaip sakramentas. Atgailos sakramento būtinumas ir veiksmingumas. Ugdymas šventumui.
3. Atgailos sakramento medžiaga ir forma. Atgailos sakramento dalys. Sakramento vaisiai.
4. Penitento veiksmai švenčiant Atgailos sakramentą.
5. Konfesarijaus pareigos. Kunigas-teisėjas ir kunigas-gydytojas. Kristaus pavyzdys.
6. Piktnaudojimai švenčiant atgailos sakramentą. Išpažinties paslaptis.
7. Atgailos sakramento šventimo ypatumai pagal penitentų amžių.
8. Ypatingi atvejai.

VI. Praktiniai moralės teologijos klausimai kunigams

VII. Dvasingumo teologija

1. Įvadas
  - a. Terminologija
  - b. Ryšys su kitais dėstomais teologiniais dalykais
  - c. Metodas ir šaltiniai
2. Istorinė dalis
  - a. Dvasingumas Naujajame Testamente
  - b. Kankinystė
  - c. Vienuolinis gyvenimas. Mergystė
  - d. Didieji Bažnyčios tėvai
  - e. Įvairios dvasingumo mokyklos
3. Teologinė dalis

- a. Žmogus – Švč. Trejybės šventovė. Dieviškoji išūnystė
- b. Dievo Žodis krikščioniškame gyvenime
- c. Bažnyčia – slėpinys, bendrystė, pašaukimas. Sakramentų reikšmė ir vieta dvasiniame gyvenime
- d. Dorybės. Nuodėmės realybė ir atleidimas. Krikščioniškoji asketika
- e. Krikščioniška malda.
- f. Krikščionio pašaukimas

Bažnyčios socialinis mokymas (228) 45 val.

Per katalikų socialinio mokymo kursą aliumnai turi susipažinti su pagrindiniais visuomeninio, politinio ir ekonominio gyvenimo klausimais. Bažnyčios socialinio mokymo istorija turi atskleisti jos tęstinumą, raidą ir aktualumą. Ypatinę dėmesį reikia skirti tai Bažnyčios socialinio mokymo daliai, kurioje formuluojami antropologiniai personalistiniai jos mokymo pagrindai, visuomeninio gyvenimo principai ir normos. Turint šį tikslą visuomet reikia pasitelkti socialinius Bažnyčios dokumentus. Šiandienos reikalavimas yra stipriau pabrėžti specifines XX a. pabaigos problemas, kaip antai: komunikacijos chaosą, religijos, kultūros, gyvensenų ir ideologijų konfrontaciją, politines ir ekonomines piliečių aspiracijas, kurios savo ruožtu yra vis didesnių visuomenės grupių tolydžio didėjančios emancipacijos padarinys. Tikimasi, kad katalikų socialinio mokslo studijos padės pažinti šiuolaikinio pasaulio problemas, drauge parengdamos aliumnus tinkamai išreikšti visuomeninį tikėjimo aspektą.

I. Įžanginiai klausimai

- 1. Metodologiniai katalikų socialinio mokymo klausimai
- 2. Pirminės krikščionybės žinios socialinė dimensija – Biblija ir Bažnyčios tėvai
- 3. Socialinė katalikybės istorija – bandymas išspręsti socialinį klausimą

II. Žmogus visuomenėje

- 1. Žmogaus samprata katalikų socialiniame mokyme
- 2. Žmogaus teisės
- 3. Visuomeninio gyvenimo pagrindiniai principai
- 4. Aktualiausi visuomeninio gyvenimo klausimai (konsumizmas, “juslių visuomenė”, narkomanija, sektos)

III. Šeimyninė bendruomenė

- 1. Santuokos ir šeimos socialinis aspektas
- 2. Tėvų ir vaikų teisės
- 3. Valstybės pareigos santuokos ir šeimos atžvilgiu

IV. Politinė visuomenė

- 1. Valstybės samprata (teisinė valstybė, socialinė valstybė, totalitarinė valstybė)
- 2. Politinis krikščionių angažavimasis, dalyvavimas politinėse partijose
- 3. Demokratija ir pilietinė visuomenė
- 4. Pliuralizmas, dialogas ir tolerancija
- 5. Liberalizmas (formos ir įvertinimas)
- 6. Žiniasklaida ir jos uždaviniai

V. Pamatiniai ekonomikos klausimai

- 1. Pramonės plėtotė ir jos padariniai
- 2. Etinis socialinis žmogaus darbo aspektas
- 3. Nedarbas kaip iššūkis visuomenės solidarumui

4. Privati ir bendra nuosavybė
5. Mokesčiai kaip etinė socialinė problema
6. Rinka ir laisva konkurencija
7. Įmonė kaip asmenų bendrija
8. Teisinga plėtros ir pažangos samprata
9. Profsąjungos
10. Valstybės vaidmuo ekonominiame gyvenime
11. Aplinkosauga (pagal *Centesimus Annus*, 36 sampratą)

d) *Istoriniai ir juridiniai dalykai 255 val.*

Bažnyčios istorija 120 val.

Bažnyčios istorija turi būti dėstoma vadovaujantis bendraisiais istorijos dėstymo principais, t. y. turi remtis autentiškais šaltiniais, dėstymas privalo būti objektyvus ir kritiškas. Kita vertus, Bažnyčios istorija kaip teologinė disciplina turi studijuojančius supažindinti, kaip kintančioje kultūrinėje bei socialinėje aplinkoje skelbiamas Dievo žodis ir kaip įvairių amžių bei kraštų krikščionys bandė gyventi pagal Evangeliją. Nagrinėjama, kokių toje ar kitoje epochoje pasiekta laimėjimų, taip pat sunkumų, su kuriais susidurta. Aiškinama, į kokius įvairių epochų iššūkius teko ieškoti atsakymo Bažnyčiai kaip institucijai, pateikiama iššūkių, į kuriuos dar ir šiandien negalima supaprastintai vienaprasmiškai atsakyti. Bažnyčios istorijos dėstymas neturi virsti panegirika viskam, ką Bažnyčios atstovai darė, kita vertus, vengtina piktavale kritika “į vienus vartus”.

Bažnyčios istorija turi būti dėstoma ramiai, dalykiškai, geravališkai, kaip istorijos tėkmėje buvo skelbiama evangelinė išganymo žinia, su kokiais sunkumais susidūrė Evangelijos skelbėjai ir krikščioniškojo gyvenimo formų diegėjai. Bažnyčios istorijos kursas turi pateikti nesupaprastintus atsakymus į mūsų krašto žmonių priekaištus krikščionybės platintojams dėl netinkamų krikščionybės skleidimo metodų. Turima omenyje, pavyzdžiui, du šimtmečius trukęs baltų tautų krikštijimas “krauju ir ugnimi”, etninės kultūros kaip pagonybės menkinimas, katalikybės tapatinimas su lenkiškąja kultūra ir pan. Kadangi kai kurios mūsų krašto vietinės Bažnyčios – vyskupijos turi tik palyginti neilgą istoriją, netikslinga skirstyti kursą į visuotinės Bažnyčios ir savo vyskupijos istoriją. Siekiant atsakyti į klausimus, jaudinančius dabarties visuomenę (kryžiaus karai Baltijos kraštuose, XIX a. tautinio atgimimo ir katalikybės santykis, holokaustas Lietuvoje), turi būti nuosekliai dėstoma Bažnyčios arba krikščionybės Lietuvoje istorija, kuri baigiama vietinės Bažnyčios – savo vyskupijos istorijos studijomis. Programa turi apimti šias temas:

- I. Bažnyčios įsteigimas ir krikščionybės plitimas Artimųjų Rytų kultūros aplinkoje (iki 70 m.)
- II. Krikščionybė helenistinės - romėniškosios kultūros bei religijos aplinkoje (70 – 700 m.)
  1. Krikščionybė pagoniškoje Romos imperijoje (iki 313 m.)
  2. Krikščionybė krikščioniškoje Romos imperijoje (iki 700 m.)
- III. Brandžiųjų viduramžių Vakarų ir Rytų krikščionybė (700 – 1303 m.)
  1. Bažnyčia Vakarų Europoje. Klero vadovaujama Bažnyčia.
  2. Bizantijos imperija. Rytų krikščionys ir didžioji Rytų schizma.
- IV. Vakarų Bažnyčios krizė ir didžiosios reformos. Reformacija, Tridento Susirinkimas.
- V. Bažnyčia supasaulėjusios kultūros akivaizdoje (1648 – 1914 m.)

- VI. Bažnyčia areliginių ir antireliginių kultūrinių bei intelektinių tendencijų akivaizdoje (iki 1914 m.)
- VII. Bažnyčia XX a. socialinių ir kultūros iššūkių epochoje; postmodernizmo išškūkiai (1914 – 1994 m.)
- VIII. Bažnyčios Lietuvoje istorija
- IX. Vyskupijos (vienuolijos, kongregacijos) istorija

Bažnytinė teisė (229) 135 val.

Kanonų teisė kaip mokslinė disciplina, taip pat vadinama kanonistika, yra sutvarkyta ir atitinkamai pagrįsta mokslo sistema, tarnaujanti Bažnyčioje galiojančiai teisei pažinti ir taikyti. Vatikano II Susirinkimas priskiria kanonų teisę teologiniams mokslams primindamas, jog dėstant šią discipliną reikia atsižvelgti į Bažnyčios slėpinį pagal Dogminės konstitucijos apie Bažnyčią *Lumen gentium* sampratą. Pagrindinių kanonų teisės nuostatų pažinimas yra būtinas tiek asmeniniame kunigo gyvenime, tiek vykdant įvairią sielovados tarnystę. Reikia sąmoningai suvokti iš priimtų kunigystės šventimų kylančias ir patikėtas vykdyti pareigas. Būtina pažinti bažnytines struktūras, sakramentų teikimo normas (pvz., Atgailos ir susitaikinimo sakramento), reikalavimus rengiant kandidatus kanoninei santuokai ar patariant tikintiesiems tais atvejais, kai Bažnytiniame teisme ketinama vesti bažnytinės santuokos galiojimo bylą. Todėl kandidatų į kunigus intelektinis ugdymas turi apimti ir kanonų teisės studijas – bent tiek, kiek būtina, kad ateityje būtų tinkamai vykdomos sielovados pareigos bei sielovados tarnystė. Programa turi apimti šias temas:

I. Įvadas į kanonų teisę

1. Kanonų teisės samprata
2. Teisinės tvarkos vieta Bažnyčioje
3. Kanonų teisės mokslas
4. Kanonų teisės šaltiniai (ypač atsižvelgiant į posusirinkiminę kodifikaciją Lotynų apeigų Bažnyčioje ir Rytų Bažnyčiose)

II. Kanonų teisės kodekso I knyga – bendrosios normos

1. Bažnytiniai nuostatai ir papročiai
2. Reskriptai ir dispensos
3. Fiziniai ir juridiniai asmenys
4. Teisiniai aktai
5. Valdymo galia
6. Bažnytinės tarnybos

III. Kanonų teisės kodekso II knyga – Dievo tauta

1. Visų tikinčiųjų pareigos ir teisės
2. Pasauliečių tikinčiųjų pareigos ir teisės
3. Sakraliniai tarnautojai arba dvasininkai (ugdymas, inkardinacija, pareigos ir teisės, dvasinio luomo netekimas)
4. Aukščiausioji Bažnyčios valdžia
5. Partikuliarinės Bažnyčios ir jose nustatyta valdžia
6. Vyskupų kolegialumo vykdymo formos
7. Vidinė partikuliarinių Bažnyčių struktūra (vyskupijos sinodas, vyskupijos kurija, kunigų taryba ir konsultorių kolegija, kanauninkų kapitula, sielovados taryba)
8. Parapija, klebonas, parapijos vikaras
9. Dekanai
10. Pašvęstojo gyvenimo institutai

- IV. Kanonų teisės kodekso III knyga – Bažnyčios mokomoji funkcija
  - 1. Dievo žodžio tarnystė
  - 2. Mokyklos
  - 3. Visuomenės komunikavimo priemonės
- V. Kanonų teisės kodekso IV knyga – Bažnyčios šventinamoji funkcija
  - 1. Krikštas
  - 2. Sutvirtinimo sakramentas
  - 3. Eucharistija
  - 4. Atgailos ir susitaikinimo sakramentas
  - 5. Ligonių patepimas
  - 6. Kunigystės šventimai
  - 7. Bažnytinės laidotuvės
  - 8. Įžadai ir priesaikos
  - 9. Šventosios vietos ir laikotarpiai
- VI. Kanonų teisės kodekso V knyga – laikinosios Bažnyčios gėrybės
  - 1. Gėrybių įgijimas ir jų tvarkymas
  - 2. Sutartys, testamentai, fondai
- VII. Santuoka
  - 1. Įžanginiai kanonai
  - 2. Sielovadinis ir kanoninis parengimas santuokai
  - 3. Bendros kliūtys santuokai
  - 4. Specialiosios kliūtys santuokai
  - 5. Santuokos sutikimas
  - 6. Santuokos sudarymo forma
  - 7. Mišrios santuokos
  - 8. Santuokos anuliavimas
  - 9. Santuokos patvirtinimas
- VIII. Kanonų teisės kodekso VI knyga – sankcijos Bažnyčioje
  - 1. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamasis įsakas
  - 2. Baudžiamųjų sankcijų subjektas
  - 3. Bausmės ir kitos baudžiamosios priemonės
  - 4. Bausmių taikymas
  - 5. Bausmių nutraukimas
  - 6. Bausmės už ypatingus (labai svarbius) nusikaltimus
- IX. Kanonų teisės kodekso VII knyga – processai
  - 1. Bažnytinės jurisdikcijos struktūra
  - 2. Pirmosios instancijos tribunolas
  - 3. Proceso dėl santuokos negaliojimo vyksmas
  - 4. Procedūra nušalinant ir perkeliant klebonus
- X. Parapijos raštinė
  - 1. Parapijos aktų sudarymas, vedimas ir saugojimas
  - 2. Parapijos korespondencijos ir parapijos knygų registracija ir tvarkymas
- XI. Įstatymai, reglamentuojantys Katalikų Bažnyčios ir Lietuvos Respublikos santykius (svarbiausi su sielovada susiję nutarimai)
- XII. Šventojo Sosto sutartys su Lietuvos Respublika (svarbiausi su sielovada susiję nutarimai)

C. Pastoraciniai dalykai 465 val.

Pastoracinė teologija (230) 90 val.

Pastoracinės teologijos kursas turi parengti būsimuosius ganytojus atsakingai ir veiksmingai spręsti sielovados problemas. Jis turi atskleisti tą pagrindą, kuriuo Bažnyčia, padedama visų savo narių, įgyvendina išganomąją Kristaus misiją. Reikia supažindinti aliumnus su naujomis sąlygomis, kuriomis vyksta šiandienis Bažnyčios darbas, taip pat išmokyti juos taikyti posusirinkiminės sielovadinės veiklos metodus bei naudotis jos priemonėmis, atkreipti jų dėmesį į naujas problemas. Programa turi apimti šias temas:

- I. Įvadas į pastoracinę teologiją
- II. Bažnyčios esmė ir jos išganomoji misija
- III. Bažnyčios autorealizacija šiandieniniame pasaulyje
- IV. Pastoracinė veikla ir jos teologiniai pagrindai
- V. Sielovados organizavimas
- VI. Bažnyčia kaip sielovados subjektas ir objektas
- VII. Bažnyčios santykis su pasauliu
- VIII. Parapija
- IX. Šeima
- X. Organizuotos draugijos, religiniai pastoraciniai sąjūdžiai bei bendruomenės
- XI. Paprastoji ir specialioji sielovada
- XII. Karitatyvinė sielovada
- XIII. Sielovada ir socialinis apaštalavimas
- XIV. Visuomenės komunikavimo priemonės sielovadoje

Liturgika (231) 120 val.

Liturgiką reikia dėstyti atsižvelgiant tiek į teologinį - istorinį, tiek į dvasinį - pastoracinį ir teisinį aspektą. Visas liturginis aliumnų ugdymas turi vykti pagal Katalikiškojo auklėjimo kongregacijos išleistoje instrukcijoje *Dėl liturginio ugdymo seminarijose* išdėstytus principus. Aliumnus reikia taip pat supažindinti su liturginio atnaujinimo principais, kad jie geriau suprastų Bažnyčios patvirtintus pakeitimus ir gebėtų tinkamai pažinti Velykų Kristaus slėpinio turinį. Programa turi apimti šias temas:

- I. Liturgijos samprata
- II. Liturgijos prigimtis ir jos reikšmė Bažnyčios gyvenime
- III. Kulto samprata ir požymiai
- IV. Liturgija kaip hierarchinė ir visuomeninė veikla
- V. Liturgijos kalba
- VI. Liturginės knygos
- VII. Paprotys liturgijoje
- VIII. Liturgijos istorija
- IX. Liturgijos istorija Lietuvoje
- X. Liturginė simbolika
- XI. Valandų liturgija
- XII. Heortologija
- XIII. Liturginiai metai, jų esmė ir struktūra
- XIV. Sekmadienis, pirminė krikščionių šventinė diena
- XV. Liturginė savaitė
- XVI. *Proprium de Tempore*
- XVII. Naujasis liturginis kalendorius

Eucharistijos slėpinys

- XVIII. Mišių kilmė, apeigų formavimosi istorija
- XIX. Pagrindinės Mišių šventimo formos
- XX. Šventosios Mišios šiuolaikinės teologijos šviesoje
- XXI. Tikinčiųjų dalyvavimo šv. Mišiose esmė
- XXII. Įžanginės Mišių apeigos – jų turinys ir simbolika
- XXIII. Žodžio liturgija Mišiose (apeigos, teologija, simbolika)
- XXIV. Žmogaus atsakas į Dievo žodį: giesmės tarp skaitinių, tikėjimo išpažinimas, visuotinė malda
- XXV. Atnašų parengimo apeigos: turinys ir simbolika
- XXVI. Eucharistinės maldos Pauliaus VI *Mišiole*
- XXVII. Pasakojimas apie įsteigimą ir konsekraciją Pauliaus VI *Mišiole*
- XXVIII. Mišių aukos pokylis: Žodžio liturgijos ryšys su Eucharistijos liturgija, pasirengimas puotai (apeigos, maldos ir jų turinys); šv. Komunija ir ją lydinti giesmės; padėka ir malda po Komunjijos
- XXIX. Mišių pabaigos apeigos
- XXX. Eucharistijos kultas ne Mišiose
- XXXI. Sakramentai
- XXXII. Sakramentalijos (pašventinimai, palaiminimai, procesijos, mirusiųjų liturgija)

Liturgikos pratybos

1. Mišių šventimas
2. Kitų sakramentų šventimas
3. Sakramentalijų šventimas
4. Pamaldų šventimas

Homiletika 60 val.

Per homiletikos kurso paskaitas ir pratybas aliumnai turi pasirengti deramai skelbti Dievo žodį. Teoriniu aspektu homiletika turi atskleisti Dievo žodžio vaidmenį įgyvendinant išganymo istoriją, aprašyti kryptis, kuriomis vyko pamokslavimo raida Bažnyčios istorijoje, supažindinti klausytojus su pamokslų rūšių (tiek turinio, tiek formos atžvilgiu) problematika, taip pat parodyti reikalavimus, keliamus skelbiančiajam Dievo žodį.

Pratybų tikslas yra aliumnus išmokyti:

- a) savarankiškos kritinės homiletinės medžiagos analizės,
- b) medžiagos kaupimo,
- c) savarankiško pamokslų rašymo ir sakymo.

Tai turi būti vykdoma taikant bendrą skaitomo ar girdimo pamokslo analizę. Dėstytojas vadovauja, kontroliuoja bei vertina savarankišką aliumnų darbą. Programa turi apimti šias temas:

- I. Dievo žodžio teologija (Dievo žodis Šventajame Rašte, išganomoji Dievo žodžio galia, žodis ir sakramentas)
- II. Dievo žodžio skelbimo teologija (bažnytinio skelbimo prigimtis, konstituciniai

- skelbimo elementai: tikslas, subjektas, objektas, adresatai)
- III. Pagrindiniai skelbimo tipai (kerigminis, misijinis, katechetinis, homilija)
  - IV. Homiletikos istorija
  - V. Šventasis Raštas kaip pagrindinis skelbimo šaltinis
  - VI. Pagrindiniai biblinės kerigmos turiniai
  - VII. Teologinė refleksija homiletikos tarnyboje (kristocentris, bažnytinis ir eschatologinis skelbimo matmuo)
  - VIII. Skelbimo moraliniai elementai
  - IX. Skelbimo liturginiai mistagoginiai elementai (tekstai, ženklai, liturginiai gestai)
  - X. Skelbimo šiuolaikinės kultūros elementai (egzistencinis ir personalistinis skelbimo matmuo)
  - XI. Skelbimas komunikacijos teorijos aspektu (psichologiniai - sociologiniai skelbimo aspektai)
  - XII. Retorinis skelbimo matmuo (kompozicija, kalba, stilius, įsiminimas mintinai, paskelbimas, homiletinis dialogas)
  - XIII. Homilijų rūšys
  - XIV. Pamokslų rūšys
  - XV. Pamokslo (homilijos) kūrimo procesas

Pratybos:

1. Darbas su bibliniu ir liturginiu tekstu – nuo teksto iki homilijos (pamokslo)
2. Antropologinės ir homiletinės meditacijos metodas (Dievo žodžio susidūrimas su konkrečiu pamokslininko ir klausytojo gyvenimu)
3. Savarankiška kritinė pamokslų analizė
4. Homiletinės medžiagos parinkimo ir įvertinimo būdas
5. Savarankiškas pamokslų parengimas ir jų sakymas

Bažnytinė muzika 165 val.

Šios disciplinos kursu siekiama supažindinti su pagrindinėmis muzikos ir giedojimo žiniomis, taip pat išmokyti praktinio jų pritaikymo. Išmoktas kuo gausnesnis liturgijos šventimo metu giedamų giesmių repertuaras padės tinkamai švęsti šventąsias apeigas. Muzikinės kultūros srities žinios turi padėti išstobulinti estetinį skonį ir sužadinti domėjimąsi meniška muzika. Programa turi apimti šias temas:

- I. Bendrieji muzikos principus
- II. Pagrindiniai balso emisijos principai
- III. Pagrindiniai grigališkojo choralo principai
- IV. Choralo notacija
- V. Emisijos pratybos
- VI. Būdingiausios grigališkosios giesmės
- VII. Pagrindiniai atliepiamųjų psalmių tonai
- VIII. Monodinės liturginės muzikos formos (psalmodija, himnologija, sekvencijos, tropai, antifonos, responsoriumas, giesmės)
- IX. Grigališkojo choralo principai
- X. Antifonos ir responsorijos iš Apeigyno. Valandų liturgijos giedojimas
- XI. Bažnytinės daugiabalsės muzikos istorija
- XII. *Scholos*, kantoriaus, psalmininko funkcijų teoriniai principai
- XIII. Rinktiniai klausimai apie muzikinius instrumentus

- XIV. Vargonų sandara ir funkcijos
- XV. Diakono giedojimai (Mišiose ir ne Mišiose)
- XVI. Didžiosios savaitės ir Valandų liturgijos giesmės
- XVII. Pagrindinių dokumentų dėl muzikos taikymo liturgijoje aptarimas
- XVIII. Presbiterio giedojimo pratybos (Mišiose ir ne Mišiose)

Kalbėjimo menas 30 val.

Pastoracinė fonetika turi supažindinti aliumnus su kalbos padargų bei nervinių centrų fiziologija, su taisyklingo kvėpavimo, balso artikuliacijos bei moduliavimo principais. Ši disciplina taip pat turi priminti pagrindines gimtosios kalbos taisyklingos vartosenos taisykles, išmokyti kalbėsenos ir elgsenos iš sakyklos principų. Šiam tikslui turi tarnauti tiek paskaitos, tiek ir įvairios aliumnų atliekamos pratybos. Programa turi apimti šias temas:

- I. Kalbos organų bei nervų centrų fiziologija
- II. Taisyklingo kvėpavimo, balso artikuliacijos bei moduliavimo principai
- III. Taisyklinga gimtosios kalbos vartoseną
- IV. Kalbėsenos ir elgsenos iš sakyklos principai
- V. Gebėjimas taisyklingai skaityti Dievo žodį liturgijoje

D. Psichologiniai, pedagoginiai ir katechetiniai dalykai 240 val.

Psichologija (232) 75 val.

Psichologijos kursas turi ne tik supažindinti aliumnus su pagrindinėmis psichologijos kryptimis, bet taip pat palengvinti jiems suprasti save ir kitus. Viena vertus, šios paskaitos turi padėti suformuoti brandžią kandidatų į kunigus asmenybę, o kita vertus, – įgyvendinti veiksmingą pastoraciją. Programa privalo apimti šias temas:

Bendroji psichologija

- I. Psichologijos tyrimo medžiaga ir skyriai
- II. Psichologinių tyrimų metodai
- III. Psichinių procesų biologiniai pagrindai
- IV. Pažintiniai procesai
- V. Emociniai ir motyvaciniai procesai
- VI. Žmogiškieji veiksmai
- VII. Visuomeninis žmogaus egzistavimo kontekstas
- VIII. Psichologinė religingumo interpretacija
- IX. Kai kurios asmenybės psichologijos kryptys
  - 1. Psichoanalizė (Freud, Jung, Adler, Frankl)
  - 2. Transakcinė analizė
  - 3. Biheviorizmas
  - 4. Humanistinė psichologija (Allport, Maslow, Rogers)
  - 5. Egzistencinė psichologija
  - 6. Transpersonalinė psichologija
- X. Asmenybės raida ir branda
  - 1. Asmenybės brandos rodikliai
  - 2. Savęs pažinimas ir saviaukla
  - 3. Charakterio formavimasis

Vystymosi psichologija

- I. Žmogaus vystymosi veiksniai (paveldimumas, aplinkos įtaka, paties asmens veiklos vaidmuo, auklėjimas ir mokymas)
- II. Vaiko ir suaugusio žmogaus vystymosi laikotarpiai bei fazės (nuo prenatalinio laikotarpio iki mirties)
- III. Kai kurių gyvenimo sferų plėtros dinamika (intelektinė, emocinė, socialinė, moralinė, religinė plėtra)
- IV. Žaidimas, mokymasis ir darbas kaip žmogaus veiklos kategorijos
- V. Psichologinė vystymosi diagnostika (stebėjimas, interviu, eksperimentas, sociometrinės technikos, testai)
- VI. Bendraamžių grupių ir mažų beaugančių vaikų bei jaunimo grupių vaidmuo
  1. Mažų grupių požymiai bei tipai
  2. Mažos grupės dinamika
  3. Mažų grupių patologija
- VII. Šeima kaip visuomeninė ir auklėjamoji grupė
  1. Auklėjimo metodai šeimoje
  2. Šeimos aplinkos patologija ir prevencinės priemonės
- VIII. Rinktiniai vystymosi psichologijos ir psichopatologijos klausimai
  1. Vystymosi ir situacijos krizės
  2. Vaikų ir jaunimo moraliniai ir religiniai konfliktai
  3. Vaikų ir jaunimo emocinės pusiausvyros stoka, perdėtas dirglumas, neurozės
  4. Vaikų ir jaunuolių agresyvios reakcijos bei elgesys
  5. Vaikų ir jaunuolių socialinė patologija (alkoholizmas, narkomanija, nikotinizmas, nusikalstamumas)
  6. Lytinis auklėjimas

Pastoracinė psichologija

- I. Rinktiniai pastoracinės psichologijos klausimai
  1. Žmogaus religingumo ir jo asmenybės ryšys
  2. Religinių nuostatų raida ir formavimasis
  3. Religinis išgyvenimas ir jo struktūra (religinio brandumo kriterijai)
  4. Pseudoreligingumo apraiškos (magija, fetišizmas, *New age*)
  5. Dievo paveikslas ir jo funkcija religingume
  6. Psichologinės religingumo tipologijos
  7. Bendruomeninis religingumas
  8. Psichologiniai netikėjimo šaltiniai
  9. Atsivertimų psichologija
- II. Etiniai psichologijos ir psichologo darbo klausimai
- III. Pastoracinėje psichologijoje taikomos technikos
- IV. Sveikata ir liga
  1. Psichiatinė nozologija (simptomai, kompleksai, liguisti atvejai)
  2. Asmenybės sutrikimai (psichopatijos)
  3. Neurozės (priežastys, simptomai, terapija, tipologija)
  4. Asmenybės ir religijos krizės; pagalba krizinėje situacijoje
  5. Profilaktika (psichinė higiena, dvasinė higiena)
- V. Priklausomybės (alkoholizmas, nikotinizmas, priklausomybė nuo farmakologinių preparatų, narkomanija)

- VI. Kunigas ir ligoniai (psichologiniai pagalbos aspektai)
- VII. Psichologinis konsultavimas ir dvasinis vadovavimas
- VIII. Psichosocialinis kunigo funkcionavimas
  - 1. Celibato psichologija
  - 2. Dvasininko asmenybės charakteristika
  - 3. Neprisitaikymo prie kunigiškojo ir pašvęstojo gyvenimo tipai
  - 4. Psichinė higiena kunigo gyvenime

Pedagogika 30 val.

Pedagogikos tikslas yra supažindinti su šiuolaikine auklėjimo problematika remiantis Vatikano II Susirinkimo Krikščioniškojo auklėjimo deklaracija *Gravissimum educationis*, kurioje reikalaujama garantuoti visiems žmonėms teisę į natūralų asmenybės ugdymą, o krikščionims – teisę į krikščioniškąjį ugdymą. Paskaitos, papildomos skaitymu ir pratybomis visose srityse, teikia pagrindą išvadoms diskusijų forma. Siekiama mokslą konfrontuoti su savo patirtimi ir įgytomis žiniomis.

I. Bendroji pedagogika

- 1. Pedagogika – auklėjimo mokslas ir menas
- 2. Pedagogikos ir auklėjimo istorijos apmatai
- 3. Dvidešimtojo amžiaus pedagogikos kryptys
- 4. Auklėjimas ir saviaukla atskirais žmogaus vystymosi etapais.
- 5. Tarpasmeninis santykis auklėjimo procese
- 6. Auklėjimo proceso metodologija
- 7. Auklėjimo tikslų, vertybių bei normų problema
- 8. Auklėjimo proceso aspektai bei dimensijos
- 9. Auklėjimas atskirais vystymosi laikotarpiais
- 10. Auklėjimo tipologija
- 11. Religijos pedagogikos principai (auklėjimas ugdant tikėjimą)

II. Specialioji pedagogika

- 1. Pagrindinės krikščioniškosios pedagogikos prielaidos
- 2. Mokymas istoriniu aspektu – įvairios didaktikos kryptys
- 3. Veiksmingo mokymosi ir mokymo sąlygos (motyvacijos vaidmuo, technikų pažinimas)
- 4. Auklėtojo asmenybė ir auklėtojo nuostatos
- 5. Auklėjamosios aplinkos vaidmuo: šeima, mokykla, bendraamžių grupės, žiniasklaida
- 6. Kai kurie specialiosios pedagogikos klausimai
- 7. Kai kurie šeimos pedagogikos klausimai
- 8. Kunigo pedagoginiai gebėjimai jo tarnystėje (katechezė, darbas su mažomis grupėmis, išpažinčių klausymas, liturgijos šventimas)

Katechetika 105 val.

I. Fundamentalioji katechetika.

A. Teorija.

Katechetikos samprata. Pagrindiniai katechetiniai terminai ir sąvokos.

Katechetinių Bažnyčios dokumentų apžvalga.

Katechezės vieta Bažnyčios misijoje. Katechezės prigimtis.

Katechezės tikslai ir formos.
Katechezės istorijos apžvalga.
Dabartiniai katechezės modeliai ir kryptys.
Katechetinių programų apžvalga.
Religinio ugdymo santykiai su valstybe: teisinės normos, reglamentuojančios katechezę ir tikybos mokymą Lietuvoje ir pasaulyje (Europoje?).

B. Praktika.

Supažindinti studentus su katechetinėmis programomis ir priemonėmis.
Stebėti katechezės užsiėmimus, vedamus kitų katechetų, ir juos aptarti. Palyginti katechezę su kitomis Žodžio tarnystės formomis.

II. Katechetikos turinys

A. Teorija.

1. Biblinė katechezė:
  - a) biblinės katechezės vieta ir tikslai Bažnyčios katechetinėje misijoje;
  - b) biblinės katechezės turinys: išganymo istorija. Bažnyčios istorija katechezėje.
2. Doktrininė katechezė:
  - a) doktrininės katechezės vieta ir tikslai Bažnyčios katechetinėje misijoje;
  - b) tikėjimo paveldo interpretavimas. Magisteriumas ir apaštalų mokymo tęstinumas istorijoje;
  - c) doktrininės katechezės turinys: tikėjimo išpažinimas (KBK I dalis).
3. Liturginė katechezė:
  - a) liturginės katechezės vieta ir tikslai Bažnyčios katechetinėje misijoje;
  - b) liturginės katechezės turinys: sakramentinė ekonomija (KBK II dalis);
  - c) Bažnyčia kaip sakramentas: katechezė apie Bažnyčią. Ugdymas dalyvauti Bažnyčios gyvenime;
  - d) ugdymas maldai.
4. Moralinis ugdymas katechezėje:
  - a) moralinio ugdymo vieta ir tikslai Bažnyčios katechetinėje misijoje;
  - b) katechezės apie moralę turinys: gyvenimas Kristuje (KBK III dalis).

B. Praktika.

1. Stebėti katechezės užsiėmimus, vedamus kitų katechetų, ir juos aptarti.
2. Parengti ir vesti katechezės užsiėmimus, vadovaujant katechetikos dėstytojui; aptarti juos.

III. Katechetikos metodologija.

A. Teorija.

Bažnyčios dokumentų nuorodos dėl katechezės metodų.
Bažnyčios misija Ad Gentes ir Suaugusiųjų Krikšto katechumenatas – pagrindiniai modeliai Bažnyčios evangelizacinei ir katechetinei veiklai.
Katechezės metodų vaikams, jaunimui ir suaugusiems specifika. Suaugusiųjų katechezė – pagrindinė katechezės forma.
Šiuolaikiniai katechezės metodai ir jų taikymas Lietuvoje.
Religinio ugdymo mokykloje metodologiniai pagrindai. Ryšys tarp tikybos mokymo ir katechezės.

Pastoracinės katechezės metodologiniai pagrindai:

- a) katechezės vaidmuo asmens ir bendruomenės krikščioniškame ugdyme; parapijos bendruomenė – pagrindinė katechezės aplinka;
- b) Bažnyčios dokumentų nuorodos dėl parapijos bendruomeninio gyvenimo; šių nuorodų įgyvendinimas praktikoje: dabartis ir perspektyvos pasaulyje bei Lietuvoje;
- c) vienkartinės ir nuolatinės katechetinės programos parapijoje; ruošimo sakramentams programos;
- d) tikinčiųjų grupės (judėjimai, bendruomenės) – bendruomeninio gyvenimo parapijoje išraiška; katechetinė dimensija šių grupių pastoracijoje;
- e) kunigo vaidmuo ir bendradarbiavimas su pasauliečiais pastoracinėje katechezėje.

7. Katechezė ir kultūra. Įkultūrinimas.

B. Praktika.

Tikybės vadovėlių apžvalga. Stebėti lietuvių kalbos, istorijos ir tikybės pamoką, vedamą kitų mokytojų; aptarti stebėtas pamokas.

Esamų katechetinių programų analizė. Naujų katechetinių programų parengimas. Katechezės užsiėmimų vedimas ir aptarimas, vadovaujant katechetikos dėstytojui. Parapijos katechetinio ugdymo plano sudarymas.

E. Kalbų kursai

Lotynų kalba 120 val.

Alumnai privalo tiek išmokti lotynų kalbos, kad galėtų suprasti ir laisvai naudotis šaltinių medžiaga ir įvairiais Bažnyčios dokumentais. Turi būti rekomenduojama skaityti lotynų kalba kai kurias Šventojo Rašto vietas ir rinktinius liturginius tekstus. Programa turi apimti šias temas:

I. Fonetika

II. Morfologija

III. Pagrindiniai sintaksės dėsniai skaitiniuose bei aiškinant romėnų autorių ir Šventojo Rašto sentencijas

IV. Laikų ir nuosakų sandara; aiškinimas pasitelkiant klasikinius tekstus

V. Stilistikos pagrindai imant pavyzdžiais rinktinius Bažnyčios tėvų traktatus, krikščioniškųjų rašytojų veikalus, Bažnyčios dokumentus (ypač Vatikano II Susirinkimo)

VI. Šventojo Rašto rinktinių vietų skaitymas lotynų kalba

VII. Šv. Mišių nekintamųjų dalių, himnų, Valandų liturgijos skaitymas lotynų kalba

Graikų kalba 45 val.

Būtina, kad alumnai susipažintų su šios kalbos gramatikos pagrindais, taip pat su tais Šventojo Rašto tekstais, kurie yra esmingai svarbūs biblinei egzegezei ir teologinei argumentacijai. Programa turi apimti šias temas:

I. Gramatikos pagrindai

II. Šventojo Rašto rinktinių vietų, kurios yra esmingai svarbios biblinei egzegezei ir teologinei argumentacijai, skaitymas

Šiuolaikinė užsienio kalba 180 val.

Nuorodos:

- (216) *OT*, 17; *RFIS*, 76–81; Katalikiškojo auklėjimo kongregacija, *Istruzione sulla formazione liturgica nei seminari* (1979 birželio 3); Id., *La formazione teologica dei futuri sacerdoti* (1976 vasario 22), 71, 93–94, 125.
- (217) *CD*, 251; *AA*, 29; *OT*, 14–15; *ChL*, 60; *RFIS*, 70–75; *PDV*, 50–52; Katalikiškojo auklėjimo kongregacija, *L'insegnamento della filosofia nei seminari* (1972 sausio 20).
- (218) *CD*, 229, 252; *GS*, 62; *OT*, 15–16; *GE*, 10; *PDV*, 51–53; *ChL*, 60; *RFIS*, 70; 76–81; Dvasininkijos kongregacija, *Direttorio generale per la catechesi*. (1997 rugpjūčio 15); Katalikiškojo auklėjimo kongregacija. *La formazione teologica dei futuri sacerdoti*, 17–77.
- (219) Plg. Katalikiškojo auklėjimo kongregacija. *La formazione teologica dei futuri sacerdoti*, 79–88; Katalikiškojo auklėjimo kongregacija. Instrukcija *La studio dei Padri della Chiesa nella formazione sacerdotale* (1989 lapkričio 10).
- (220) Plg. *PDV*, 34–42.
- (221) *PDV*, 54.
- (222) Plg. Katalikiškojo auklėjimo kongregacija. *La formazione teologica dei futuri sacerdoti*, 107–113.
- (223) Ten pat, 89–94.
- (224) Plg. Katalikiškojo auklėjimo kongregacija, Aplinkraštis *La Vergine Maria nella formazione intellettuale e spirituale* (1988 kovo 25).
- (225) *RFIS*, 80; Katalikiškojo auklėjimo kongregacija, Aplinkraštis *Gli studi sulle Chiese Orientali* (1987 sausio 06).
- (226) *UR*, 10.
- (227) Plg. Katalikiškojo auklėjimo kongregacija, *La formazione teologica dei futuri sacerdoti*, 95–101.
- (228) Plg. *RFIS* 79; Katalikiškojo auklėjimo kongregacija, *La dottrina sociale della Chiesa nella formazione sacerdotale. Orientamenti per lo studio e l'insegnamento* (1988 gruodžio 30).
- (229) Plg. Katalikiškojo auklėjimo kongregacija, Aplinkraštis *Insegnamento del diritto canonico per gli aspiranti al sacerdozio* (1975 balandžio 02).
- (230) Plg. *RFIS*, 79.
- (231) Plg. *RFIS*, 79. Katalikiškojo auklėjimo kongregacija, *Istruzione sulla formazione liturgica nei seminari* (1979 birželio 03).
- (232) Plg. *PDV*, 52.